

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר בחינוך החרדי לעולים חדשים

הוראות

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

פרק ראשון – פיוט ושירת ימי הביניים	(12×2) – 24 נקודות
פרק שני – מחזה	(20×1) – 20 נקודות
פרק שלישי – שירה חדשה	(12×2) – 24 נקודות
פרק רביעי – פרוזה (סיפור חסידי וסיפור קצר)	(10×2) – 20 נקודות
פרק חמישי – נובלה וספרות מתורגמת	(12×1) – 12 נקודות
סך הכול	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – פיוט ושירת ימי הביניים (24 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה – 12 נקודות).

פיוט

1. קראו את הפיוט, וענו על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה / ר' ינאי

- וּבְכֵן וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה
- מחרוזת 1   אַז רַב נָסִים הִפְלֵאתָ   בַּלַּיְלָה
 בְּרֹאשׁ אֲשֶׁמוֹרוֹת זֶה   הַלַּיְלָה
 גַּר צָדֵק נִצְחָתוֹ כִּנְחָלֵק לוֹ   לַיְלָה
 וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה
- מחרוזת 2   דָּנַת מְלֶכֶךְ גָּרַר בַּחֲלוֹם   הַלַּיְלָה
 הִפְחֲדָתָ אַרְמֵי בְּאֵמֶשׁ   לַיְלָה
 וַיִּשְׂרָאֵל יִשָּׁר לְאֵל וַיִּכַּל לוֹ   לַיְלָה
 וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה
- מחרוזת 3   זָרַע בְּכוֹרֵי פְתָרֶס מְחֻצֶת בַּחֲצֵי   הַלַּיְלָה
 חֵילִם לֹא מִצְאוּ בְּקוֹמָם   בַּלַּיְלָה
 טִיסַת נִגִּיד חֲרָשֶׁת סְלִיַת בְּכוֹכְבֵי   לַיְלָה
 וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה
- מחרוזת 4   יַעֲץ מְחֻרַף לְנוֹפֵף אוֹוֵי הוֹבֶשֶׁת פְּגָרִיו   בַּלַּיְלָה
 כָּרַע בַּל וּמִצְבּוֹ בְּאִישׁוֹן   לַיְלָה
 לְאִישׁ חֲמוּדוֹת נִגְלָה רַז חֲזוֹת   לַיְלָה
 וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה
- מחרוזת 5   מִשְׁתַּכַּר בְּכָלִי קִדְשׁ נִהְרַג בּוֹ   בַּלַּיְלָה
 נוֹשֵׁעַ מִבּוֹר אַרְיֹת פּוֹתֵר בַּעֲתוֹתַי   לַיְלָה
 שִׁנְאָה נָטַר אֲגִי וְכָתַב סְפָרִים   בַּלַּיְלָה
 וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה
- מחרוזת 6   עוֹרֶרֶת נִצְחָף עָלָיו בְּנִדְד שְׁנַת   לַיְלָה
 פּוֹרָה תְּדַרְךָ לְשׁוֹמֵר מָה   מַלְיָה
 צָרַח כְּשׁוֹמֵר וְשָׁח אֶתָּא בְּקֹר וְגַם   לַיְלָה
 וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה
- מחרוזת 7   קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא   לַיְלָה
 רָם הוֹדַע כִּי לָהּ הַיּוֹם אֵף לָהּ   הַלַּיְלָה
 שׁוֹמְרִים הִפְקִד לְעִירָף כָּל הַיּוֹם וְכָל   הַלַּיְלָה
 תְּאִיר כְּאוֹר יוֹם חֲשֻׁכַת   לַיְלָה
 וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה

(שימו לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

- א. מהו הרעיון המרכזי בפיוט? בססו את תשובתכם על שתיים מן המחרוזות, והסבירו כיצד רעיון זה מתקשר למחרוזת האחרונה בפיוט. (7 נקודות)
- ב. ציינו שניים מן הכינויים בפיוט, והסבירו מהו הקשר שלהם לרעיון המרכזי בפיוט. (5 נקודות)

2. קראו את הפיוט, וענו על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

אם אָפֶס רִבַּע הַקָּוֶן / רבי אפרים ב"ר יצחק מרגנשבורג

<p>מחרוזת 9</p> <p>בִּי חֶפֶץ וְנִכְסֶיךָ / לִבִּי לֹו לְחֶשֶׁף אִם תִּמְנַעְנֵי סוּף / רוּחִי וְנִשְׁמָתִי אֵלָיו יֵאָסֶף</p> <p>מחרוזת 10</p> <p>יָדָיו וְרַגְלָיו עֲקָד / וְחָרְבוּ עֲלָיו פְּקָד לְשׁוּמוֹ עַל הָעֲצִים שְׂקָד / וְהָאֵשׁ עַל הַמְּזַבֵּחַ תּוֹקָד</p> <p>מחרוזת 11</p> <p>צִוְּאוֹ פֶּשֶׁט מֵאֵלָיו / וְאָבִיו נִגַּשׁ אֵלָיו לְשַׁחֲטוֹ לְשֵׁם בְּעֲלָיו / וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עֲלָיו</p> <p>מחרוזת 12</p> <p>חֲקֹר אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה / הָאֵב עַל בְּנוֹ לֹא חֲסָה וְלִבּוֹ אֵל כְּפִים נִשְׂא / וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה</p> <p>מחרוזת 13</p> <p>קָרָא מִרְחֵם מִשְׁחָר / תִּמּוּר בְּנֵךְ הַנִּבְחָר וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר / וְעִשָׂה אֵל תֵּאָחֵר</p> <p>מחרוזת 14</p> <p>חֲלִיפֵי אֲזַכְּרֶתוֹ / תִּכּוֹן כְּהִקְטָרְתּוֹ וְתַעֲלֶה לָּךְ תִּמְרָתּוֹ / וְהָיָה הוּא וְתִמְוִרְתּוֹ</p> <p>מחרוזת 15</p> <p>זָכְרוֹן לְפָנֶיךָ בְּשַׁחֲקֶךָ / לְעַד בְּסֶפֶר יוֹחֵק בְּרִית עוֹלָם בַּל יִמְחָק / אֵת אַבְרָהָם וְאֵת יִצְחָק</p> <p>מחרוזת 16</p> <p>קוֹרְאֶיךָ בָּאִים לְקוֹד / בְּצָרָה עֲקָדָה תִּשְׁקָד וְצִאֲנֶךָ בְּרַחֲמִים תִּפְקָד / פָּנֵי הַצֵּאֵן אֵל עֲקוֹד</p>	<p>מחרוזת 1</p> <p>אִם אָפֶס רִבַּע הַקָּוֶן / אֵהָל שְׁכֵן אִם רָקוֹן אֵל נָא נֹאבְדָה כִּי עַל כֵּן / יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקוֹן</p> <p>מחרוזת 2</p> <p>פָּנִים לֹו תִכִּיר / וְצִדְקוֹ לְפָנֶיךָ נִזְכִּיר קַח נָא בֵן יִקְרִיר / וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר</p> <p>מחרוזת 3</p> <p>רַץ אֵל הַנֶּעַר לְהִקְדִּישׁוֹ / וּנְפִשׁוֹ קִשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ עֲטֹרוֹ בְּעֲצִים וְאִשׁוֹ / גִּזְרֵ אֱלֹהִים עַל רֵאשׁוֹ</p> <p>מחרוזת 4</p> <p>יְחִיד הוֹקֵל כְּצָבִי / עֲנֵה וְאָמַר אָבִי הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֲצִים נִבִּיא / וְתִשׁוּרָה אֵין לְהִבִּיא</p> <p>מחרוזת 5</p> <p>מְלִים הִשִּׁיבוּ מְלֵהֲבֵהֵלּוֹ / וַיַּעַן וַיֵּאמֶר לוֹ בְּנֵי אֱלֹהִים יִרְאֶה לוֹ / וַיִּזְדַּע ה' אֵת אֲשֶׁר לוֹ</p> <p>מחרוזת 6</p> <p>בְּמִצְוֹתֶיךָ שְׁנִיָּהֶם נִזְהָרִים / וְאַחֲרֶיךָ לֹא מְהִרְהָרִים חֲשׂוּ וְהִלְכוּ נִמְהָרִים / עַל אַחַד הַהָרִים</p> <p>מחרוזת 7</p> <p>רָאוּ אֵד תְּלוּלָה / מְהֵרוּ עֲצֵי עוֹלָה יְחַד בְּאֵהָבָה כְּלוּלָה / יִשְׁרוּ בְּעֶרְבָה מְסֻלָּה</p> <p>מחרוזת 8</p> <p>רָאָה יְחִיד כִּי הוּא הִשָּׂה / נָאִם לְהוֹרוֹ הַמְּנֹסָה אָבִי אוֹתִי כְּכַבֵּשׁ תַּעֲשֶׂה / לֹא תַחְמַל וְלֹא תִכְסֶה</p>
--	--

א. פרשו את המחרוזות הראשונה ואת המחרוזות האחרונה בפיוט, והסבירו את הקשר בין מחרוזות אלה. (6 נקודות)

ב. תארו את ההתנהגות של יצחק על פי המחרוזות השמינית והמחרוזות התשיעית בפיוט, והסבירו את התרומה של הדימוי במחרוזות השמינית להבנת התנהגותו. (6 נקודות)

שירת ימי הביניים

3. קראו את השיר, וענו על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

לבי במזרח / יהודה הלוי

לבי במזרח ואנכי בסוף מערב - / איך אטעמה את אשר אכל ואיך יערב?
איכה אשלים נדרי ואסרי, בעוד / ציון בחבל אדום ואני בכבל ערב?
יקל בעיני עזב כל טוב ספרד, כמו / יקר בעיני ראות עפרות דביר נחרב!

- א. הסבירו את תרומתן של השאלות הרטוריות בשיר להבנת משמעותו. הדגימו את דבריכם. (6 נקודות)
- ב. הדגימו מן הבית האחרון שניים מן האמצעים האומנותיים האלה: פסיחה, צימוד, תקבולת. הסבירו את תרומתם להבנת בית זה. (6 נקודות)

4. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

ראה שמש / שלמה אבן-גבירול

ראה שמש לעת ערב אדמה / כאלו לבשה תולע למכסה,
תפישט פאתי צפון וימין / ורוח ים בארגמן תכסה,
וארץ - עזבה אותה ערמה / בצל הלילה תלין ותחסה,
והשחק אזי קדר, כאלו / בשק על מות יקותיאל מכסה.

הציגו מן השיר שני רמזים מטרימים (מקדמים), והסבירו כיצד הם רומזים להפתעה שבסיום השיר.

פרק שני – מחזה (20 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 5–6.

לישרים תהילה / רמח"ל

5. לפניכם קטע ובו דברים שתרמית אומרת לרהב. קראו את הקטע, וענו על השאלה שאחריו.

כִּי כָּל הַדָּר יִפְיֶךָ כָּל יַפְעֶתְךָ,
לוֹלִי מְזֻמוֹתַי וְנִכְלֵי רַבּוֹ,
כָּלָם כָּאִין, מֵאֶפֶס נִחְשְׁבוּ.

על פי דברים אלה, כיצד מאופיינת החברות בין תרמית ובין רהב? הסבירו את דבריכם.

6. לפניכם קטע ובו דברים שסכלות אומרת לתהילה. קראו את הקטע, וענו על השאלה שאחריו.

רַהֵב לְאֵטוֹ אֶת תְּרַמִּית בַּיַּעַר
מִתְהַלְכִים הִיוּ, עַת נִרְאָה פְּתַע
עָרוֹב מְאֹד כְּבֹד (לְבִי יִנוּעַ
מִדֵּי אֲדַבֵּר); דָּב, נִמְר וְשַׁחַל
רַבִּים כְּחוֹל הַיָּם, וַיִּתְיַצְבוּ
אוֹתָם כְּשֶׁה אֶחָד לְטָרְף גַּם יַחַד.

מה היה המראָה שראתה סכלות, וכיצד תיאור המראה השפיע על תהילה?

פרק שלישי – שירה חדשה (24 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 7–9 (לכל שאלה – 12 נקודות).

7. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בטול / צ' יאיר

כְּבִיתִי בְּלִבִּי
אֶת כָּל מְאוּוֵי,
מְחִיתִי מְרוּחֵי
כָּל גְּעֻגוּעֵי,
רוֹקְנֹתַי אֶת נְפְשֵׁי
מִכָּל רְצוּנוֹתַי –

אֲזִי יִצְקֶת רְצוֹנָךְ
בְּכָלִי הָרֵיק,
זָרִם חִפְצָךְ
בְּאֶפֶיִק הַחֶרֶב,
וְגַחֲלֹתַי הַכְּבוֹיָה –
גִּצָּךְ שְׁלֵהֵב.

בחרו בשתיים מן המטפורות בשיר, והסבירו את תרומתן להבנת הרעיון המרכזי בו.

8. קראו את השיר, וענו על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

כָּרַחַם אָב / א' מרגלית

<p>בית 4</p> <p>לְבָנוּ כְּמוֹ פְּעוּט, לְפָנֶיךָ אָבִי. שְׁמַעְכִּיר הַנִּיר בְּכַתְּמֵי קוּזִים וְאוֹמֵר לְנַפְשׁוֹ: שְׁמַשׁ עֲשִׂיתִי, כּוֹכְבִים. שְׁהוֹלֵךְ אֶל הָאֵשׁ בְּלִי אֵימָה בְּחֻשְׁבוֹ: צַעֲצוּעוּ. שְׁעוּלָה בַחֹמָה וְרוֹכֵן בְּשִׁלְוָה, וְתַהוֹם פְּעוּרָה לְרַגְלוֹ – וְאוֹרֵב הַסֶּכּוֹן.</p> <p>בית 5</p> <p>כְּמוֹ פְּעוּט, שְׁמַעְכֶּר לְרַחֲבֵהוּ נִגְמָר בְּשִׁבִּילוֹ הָעוֹלָם; שְׁעוּמָד לְמִשְׁפַּט אָבִיהוּ מְבִישׁ וְנִכְלָם וְרַכּוֹן.</p> <p>בית 6</p> <p>כְּמוֹ פְּעוּט שְׁנַבְּעַת פְּתָאִים שְׁצוּעַק קוֹל תְּהוֹם: אָבִי אָבִי!</p>	<p>בית 1</p> <p>אָבִי, לְבָנוּ כְּמוֹ פְּעוּט לְפָנֶיךָ. כְּמוֹ פְּעוּט שְׁמַמִּיר הַמְּאוֹת בְּאֶגְרוֹת, עַל כִּי נוֹצְצוֹת הֵן לְמַרְאִית.</p> <p>בית 2</p> <p>כְּמוֹ פְּעוּט שְׁכָל הָעוֹלָם וְכָל הָעוֹלָמוֹת לֹא יִשׁוּוּ לְפָנָיו סְפָרִיּוֹת עַל מְקַלּוֹת.</p> <p>בית 3</p> <p>שְׁנוֹתֶן כָּל זְמַנּוֹ בְּשִׁבִּיל לְטִיל בְּגָנִים וְחוֹזֵר רְצוּץ, וּשְׁלָלוֹ – עֲלִים מְשַׁלְכֵי עֲצִים וּשְׁרִיטוֹת אֶגְרוֹפוֹ הַקְּמוּץ.</p>
--	---

א. השיר מתאר תהליך של גילוי.

הסבירו תהליך זה, והסבירו את משמעותו.

(8 נקודות)

ב. הסבירו את התרומה של האנפורה בשיר לבניית משמעותו. (4 נקודות)

9. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

סְלָמוֹת / ה. תראל

קְשָׁה הַטְּפוּס -

בְּסֵלֶם הָאָרֶץ -

אֶל

זְהָרֵי הָרְקִיעַ.

קְשָׁה הַטְּפוּס,

מְמֹשֶׁךְ וְאֵטִי,

רְצוּף

טְלִטְלוֹת וּמְאָבְקִים.

אוֹיָה -

מֵה קָלָה -

הָעֲלִיָּה הָעֲלִיָּזָה

הַמְהִירָה

אֶל מְרוֹמֵי הַמְּגֻלָּה

הַמּוֹבִילָה

לְתָהוֹם!!!

מהו הניגוד המרכזי בשיר? הסבירו את תרומתו לבניית משמעות השיר.

הדגימו את דבריכם.

פרק רביעי – פרוזה (סיפור חסידי וסיפור קצר) (20 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 10–13 (לכל שאלה – 10 נקודות).

סיפור חסידי

החזיה ובעל העגלה / וולדען

10. הסבירו והדגימו כיצד נבנית אישיותו של בעל העגלה לאורך הסיפור.

בתשובתכם הסבירו גם מדוע שמו אינו מוזכר בסיפור.

11. תארו את המפגש בין בעל העגלה ובין החתן והכלה, והסבירו מה אפשר ללמוד על בעל העגלה ממפגש זה.

סיפור קצר

12. אחד מאלה / הרב דוד זריצקי

ענו על שני הסעיפים א–ב.

א. מהו סוג המספר בסיפור זה? הסבירו את תרומתו להבנת משמעות הסיפור. (6 נקודות)

ב. הציגו דוגמה אחת למוטיב היד בסיפור ודוגמה אחת למוטיב הרגל, והסבירו מה מוטיבים אלה מלמדים על

עיצוב דמותו של הקבצן. (4 נקודות)

13. קרב הבלימה / א' מרגלית

הסבירו את המשמעות של שם הסיפור. בססו את דבריכם על שתי העלילות בסיפור.

פרק חמישי – נובלה וספרות מתורגמת (12 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 14–16.

נובלה

14. וולודיה נכסף להתפלל / הרב דוד זריצקי

ענו על שני הסעיפים א–ב.

א. הסבירו את הסיבות לסבל ולכאב שוולודיה חווה, ותארו כיצד הכאב והסבל באים לידי ביטוי בעלילת הנובלה.

(8 נקודות)

ב. לדעתכם, האם וולודיה מצליח להיחלץ מן הסבל והכאב שהוא חווה? הסבירו והדגימו את תשובתכם.

(4 נקודות)

ספרות מתורגמת

15. המשורר / א' ר' גונזאלס

ענו על שני הסעיפים א–ב.

א. תארו את הסיום של הסיפור "המשורר", והסבירו את התרומה של סיום זה לבניית משמעות הסיפור. (7 נקודות)

ב. האם סיום זה הפתיע אתכם? הסבירו והדגימו את דבריכם. (5 נקודות)

נובלה וספרות מתורגמת

וולודיה נכסף להתפלל / הרב דוד זריצקי; המשורר / א' ר' גונזאלס

16. ביצירות רבות הדמויות או הקוראים מגלים בשלב מסוים בעלילה פרטים שלא היו ידועים להם בתחילתה.

ציינו פרט כזה בנובלה "וולודיה נכסף להתפלל" או בסיפור "המשורר". תארו כיצד הוא מתגלה, והסבירו את תרומתו לבניית משמעות היצירה.

בהצלחה!